

Kahramanın Sonsuz Yolculuğu'nun yazarı

JOSEPH CAMPBELL

Saf Mutluluk

Ormana hiçbir ayak izinin olmadığı yerden girin.
Çünkü en önemlisi, kendi patikanızı bulmaktır.

Joseph Campbell, 1904'te New York'ta doğdu. Çocukluğunda Kızılderililere duyduğu ilgi onu, dünyanın değişik çağlarına ait mitlerin karşılaştırmalı bilimine götürdü. Columbia Üniversitesi'nde ortaçağ edebiyatı üzerine lisans eğitimi aldı. Beş yıl Paris ve Münih'te ortaçağ Fransızcası ve Sanskritçe üzerine çalıştı. Kaliforniya'da John Steinbeck ve Ed Ricketts'la Canterbury School'da ve 1934'ten itibaren 38 yıl Sarah Lawrence Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, *Mitolojinin Gücü*, *İlkel Mitoloji*, *Mitsel İmge*, başlıca eserleri arasındadır. 1987 yılında hayata gözlerini yummuştur.

SAF MUTLULUK

Orijinal adı: Pathways to Bliss - Mythology and Personal Transformation

© 2004, Joseph Campbell Foundation (jcf.org)

"Joseph Campbell'in Toplu Eserleri / Yetkili Editör: Robert Walter / İdari Editör: David Kudler"

Yazan: Joseph Campbell

İngilizceden çeviren: Gamze Bulut

Yayıma hazırlayan: Kemal Küçükgedik

Son okuma: Alper Zorlu

Türkçe yayın hakları: © 2023 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.

1. baskı / Mayıs 2023 / ISBN 978-625-8004-56-4

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı : Yeşim Ercan Aydın

Sayfa uygulama: Yeşim Ercan Aydın

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Saf Mutluluk

Joseph Campbell

Çeviren: Gamze Bulut

*Başkalarını bilen birisi zekidir.
Kendini bilen birisi aydınlanmıştır.
Başkalarını hükmü altına alan birisi güçlüdür.
Kendine hükmedebilen birisi mutlak güce sahiptir.*

—Lao-tzu, *Tao-te Ching*, bölüm 33

İçindekiler

Joseph Campbell'ın Toplu Eserleri hakkında	11
Editörün önsözü	13
Giriş	17

KISIM I: İNSAN ve MİT

BÖLÜM I

Ritüellerin gerekliliği	31
Mitolojinin işlevleri	31
Mit ve bireyin gelişimi	39
Gelecek için mitler	48

BÖLÜM II

Zaman içinde mit	52
Mitlerin yüzeyi ve özü	52
Mitin doğuşu: İlkel ve erken toplumlar	57
Doğu ve Batı'nın doğuşu: Yüksek kültürler	68

KISIM II: ETKİN MİT

BÖLÜM III

Toplum ve sembol	79
Mitlerin ardındaki mekanizma: Sembollerin işleyişi	79
Toplum, mit ve kişisel gelişim	81
Ego: Doğu ve Batı	85

BÖLÜM IV

Mit ve benlik	96
Jung ve kişilik kutupları	96
Kolektif bilinçdışının arketipleri	101

BÖLÜM V

Kişisel mit	119
Jung: Ben hangi mite göre yaşıyorum?	119
Gelenekte ve günümüzde mitolojinin işlevleri	140

KISIM III: KAHRAMANIN YOLCULUĞU

BÖLÜM VI

Kahraman olarak benlik	149
------------------------------	-----

KISIM IV: DİYALOGLAR

BÖLÜM VII

Diyaloglar	177
Notlar	202
Bir Joseph Campbell kaynakçası	208
Yazar	208
Editör	210
Dizin	211
Yazar hakkında	217
Joseph Campbell Vakfı hakkında	224

Joseph Campbell'ın Toplu Eserleri hakkında

Joseph Campbell 1987'de öldüğünde, ardında ömrü boyunca tutkusu olan, “insanlığın büyük hikâyesi” dediği evrensel mitler ve semboller bütününe incelediği çok sayıda yayımlanmış eser bıraktı. Ancak aynı zamanda makaleler, notlar, mektuplar ve günlüklerin yanı sıra verdiği konferansların ses ve görüntü kayıtları gibi çok sayıda hiç yayımlanmamış çalışma da bıraktı.

Joseph Campbell Vakfı 1991'de, Campbell'ın çalışmalarını korumak ve ölümsüzleştirmek amacıyla kuruldu. Vakıf, yayımlanmış eserlerinin ve konferans kayıtlarının dijital bir arşivini oluşturmanın yanı sıra daha önce gün yüzüne çıkmamış ve baskısı tükenmiş çalışmalarını *Joseph Campbell'ın Toplu Eserleri* adı altında yayımlama işini üstlendi.

JOSEPH CAMPBELL'İN TOPLU ESERLERİ

Robert Walter, Yetkili Editör

David Kudler, İdari Editör

Editörün önsözü

Joseph Cambell 1972’de, yirmi yıllık konferanslarından derlediği *Myths to Live By (Yaşamınıza Yön Verecek Mitler)* adlı kitabını hazırladığı sırada bir aydınlanma yaşadığını söyledi:

Kendime dair algım, bu süre içinde büyümüş olduğum, fikirlerimin değiştiği ve ilerleme kaydettiğim şeklindeydi. Ama o notları bir araya getirdiğimde hepsinin, on yıllar içinde, temelde aynı şeyi söylediğini fark ettim. Beni etkileyen şeye dair bir şeyler keşfettim. O kitap boyu süregiden temaları tanyana dek bunun ne olduğuna dair net bir fikrim bile yoktu. Yirmi dört yıl oldukça geniş bir zaman dilimi; o süre zarfında çok şey oldu. Yine de aynı şeyi geveleyip duruyordum. Benim mitim oydu işte.¹

Campbell’ın 1962-1983 yılları arasında verdiği bir düzine konferans, röportaj ve seminerden derlediğim bu kitabı hazırlarken ben de çok benzer bir izlenime kapıldım.

Bütün bu konferansları özenle seçip bir araya getirmiştım çünkü bunlar Campbell’ın mitolojiyi bireyin psikolojik gelişimini anlama ve destekleme aracı olarak incelediği çalışmalardı ki Campbell buna mitolojinin dördüncü ya da psikolojik işlevi diyordu. İlk düşüncem Campbell’ın konu üzerine fikirlerinin tarihsel bir dökümünü ana hatlarıyla sunmaktı.

Yine de Cooper Union’daki konferanslarını ve hacimli *Tanrının Maskeleri* serisini bitirmekte olduğu dönemin sonunda incelediği fikirlerin gerçekten de hayatının sonlarına doğru, her ne kadar Esalen Enstitüsü’nde her yıl doğum gününü kutladığı atölyeler gibi daha gayri resmi ve yoğun ortamlarda olsa da incelemeye de-

vam ettiği fikirlerle son derece benzeş olduğunu gördüm. Düşüncelerinin bazıları geliştirse de –örneğin, kolektif bilinçaltının mit-sel imgelerine açılan bir kapı olarak LSD'nin vaatleri ve tehlikeleri hakkındaki düşünceleri– ana fikir aynı kalmıştı. Mitlerin kişisel gelişim ve dönüşüm için bir çerçeve oluşturduğuna ve mitler ile sembollerin bireyin zihnini etkileme biçimlerini anlamının, kişinin doğasıyla uyumlu bir hayat yaşaması için bir yol sunduğuna inanıyordu; saf mutluluğa giden bir yol.

Fikirlerinin ağır ağır detaylandırılması bu kitabı düzenlemeyi, *Joseph Campbell'ın Toplu Eserleri*'nde yer alan, üzerine çalıştığım önceki serilere kıyasla hem çok daha kolay hem de çok daha zor kıldı. *Sake & Satori: Asian Journals—Japan (Sake & Satori: Asya Günlükleri—Japonya)*, birbirinin devamı niteliğindeki bölümlerden oluşan tek bir kaynaktan alınmış, böylelikle bana Campbell'ın hikâyesini iyi anlatmasına odaklanabilme imkânı sunmuştu. *Myths of Light: Eastern Metaphors of the Eternal (Işık Mitleri: Ebediyete Dair Doğu Metaforları)* ise Campbell'ın Hint ve Doğu Asya dinleri üzerine otuz yıllık düşüncelerini kapsayan bir dizi konferans ve yayımlanmamış yazıdan derlenmiş ancak konuları aşkın ilahi güç fikrinin bir incelemesi olacak şekilde bir araya getirdiğimde, her biri bir konferansı temel alan tüm bölümler sorunsuz bir şekilde yerine oturmuştu.

Elinizdeki kitabın birinci kısmı “İnsan ve Mit”, toplumların değil bireylerin gelişim aracı olarak mitin tarihi gelişimini inceliyor. Bu bölüm benzer şekilde çeşitli bir dizi konferanstan alındı; bunları sunmadaki esas görevim, örneğin okuyucuya mitolojinin dört işlevinin dört ayrı tekrarını sunmamak için metni gereksiz yinelemelerden arındırmaktı.

Ancak ikinci kısım “Etkin Mit”, mitin temel psikolojisine odaklanıyor ve bu kısım da neredeyse on yıl içerisinde gerçekleşen, hepsi “Living Your Personal Myth” (“Kendi Mitini Yaşamak”) başlıklı –Campbell'ın hiçbir zaman tam olarak içine sinmeyen bir başlık– bir dizi sunumdan alındı. Bu sunumlar bazen bir saatlik bir konferans, bazen bir haftalık bir sempozyum biçiminde gerçekleşti. Her birinde konular benzer bir yaklaşımla ele alınsa da

Campbell'ın karşısındaki kitleye, güncel olaylara ve konu hakkında gelişmekte olan düşüncelerine bağlı olarak farklı bir sırada, farklı noktalar vurgulanarak sunuluyordu. Bu da fikirlerinin anlaşılabilir fakat eksiksiz bir incelemesini bir araya getirmeyi her zamankinden zor hale getirdi.

“Kahramanın Yolculuğu” başlıklı üçüncü kısım, Campbell'ın ufuk açıcı çalışması *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*'nda ortaya konan temel fikri kişinin kendi yaşamına bakma aracı olarak ele alıyor. Bu kısım da bir başka güçlük doğurdu. Metnin çoğunluğu, 1983'teki bir aylık bir seminerin üç günlük bir parçasından alındı. Seminer başından sonuna oldukça serbest formda, geniş kapsamlı bir tartışma biçiminde gerçekleştiğinden, son derece dağınıktı. Bunu bir tezi dayatmadan ya da incelemeyi anlaşılabilir bir hale getirmeden aktarmak, en hafif ifadeyle çok zorlayıcıydı. Bu çalışmalarım içinde en zorlu deneyimim olasılıkla buydu.

Joseph Campbell'ın çalışmalarını okumanın –ya da düzenlemenin– zevkli yanlarından biri, Campbell'ın zihninin tıpkı Indra'nın mücevher ağı gibi, her daim bağlantı noktasını bularak ışıltılı ışıltılı bir düşünceyi diğerine bağlıyor olması. *Myths of Light*'in giriş bölümünde söz ettiğim gibi, bu kitaptaki olağanüstü kavramsal atımları Campbell'a atfedebilirsiniz. Herhangi bir mantık hatasından ise yalnızca ben sorumluyum.

Bu kitabın ortaya konmasında benden başka pek çok insanın katkısı olduğunu belirtmem gerek. Yalnızca ölümünden bu yana geçen on yedi yıl içinde Campbell'ın mirasını canlı tutmakla ve çalışmalarını ilerleten küçük ama başarılı bir kâr amacı gütmeyen kuruluşu yönetmekle kalmayıp aynı zamanda bu kitap için doğru materyali bulma işinde Campbell'ın arkadaşı ve editörü olarak kendi deneyimlerinden yararlanarak kasalar dolusu transkript ve kasetleri taramaya yardımcı olan JCF başkanı Robert Walter'a yorulmak bilmeden sağladığı katkılar için teşekkür etmek istiyorum.

Ayrıca bu olağanüstü, giderek genişleyen seriyi hayata geçirmede ortağımız olan New World Library'den Jason Gardner'a ve Sanskritçe, Japonca metinler ve *Finnegan Uyanması* karşısında bir

damla ter dökmeyen Mike Ashby'ye de katkıları için teşekkür ediyorum.

Gelecek yıllarda adlarını daha çok duyacağınız, bu çalışmanın bazı bölümlerinin transkripsiyonlarını sağlayan parlak genç insanlar Sierra Millman ve Shauna Shames'e de katkıları için teşekkür etmek istiyorum. Millman ayrıca "İnsan ve Mit" adlı ilk kısmın ilk editörlüğünü de üstlendi.

Son olarak, yolu birlikte yürüdüğüm, yolu yürümeye değer kılan eşim Maura Vaughn'a teşekkür ederim.

David Kudler
16 Temmuz 2004

Giriş²

Yakın zaman önce Kaliforniya'daki Esalen Enstitüsü'nde bir grup insanla konuşuyordum. Çoğu kadındı ve klasik mitolojide, modern yaşamda asker, yönetici gibi pozisyonlar üstlenen kadınlara örnek olabilecek figürler olup olmadığı sorusuyla bir hayli ilgiliydiler, ki yoktu. Böylece genel olarak mitsel figürlerin örnek teşkil etmeleri gerekir mi gerekmez mi sorusu doğdu.

Bana kalırsa, öyle olsun olmasın, bir toplumun mitlerinin o zaman için gerçekten de o topluma örnek teşkil eden figürler *sağladığı* söylenebilir. Mitsel imge, kozmik enerjinin zaman içinde kendini açığa çıkarma biçimini gösterir ve zaman değiştikçe bu biçimler de değişir.

Onlara da söylediğim gibi, tanrılar sizi aksiyon alanınızda destekleyen koruyucu güçleri temsil eder. Ve bu tanrılar üzerine derin düşünmekle, sizi bir bakıma söz konusu tanrı tarafından temsil edilen role sokan dengeleyici bir güç elde edersiniz. Tarımın, savaşın ve benzeri alanların koruyucu tanrıları vardır. Klasik geleneğimizde iş dünyasında, aksiyon alanı ya da savaş sanatı ve benzeri alanlarda kadınlar için bir koruyucu tanrı yoktur. Artemis bir avcı olsa da temsil ettiği şey toplumsal alandaki aksiyon değil tanrıçanın, doğanın dönüştürücü gücüdür. Bir iş kadını Artemis'ten ne öğrenebilir ki?

Bir mitsel imge, on yıllar, yüzyıllar veya bin yıllar içinde edinilmiş bir deneyim tarafından doğrulanmıştır ve bir örnek teşkil eder. İnsanın önünde hiçbir örnek olmadan kendine bir yaşam kurması kolay değildir. Yaşamın bunca yeni olasılıkla dolu olduğu günümüzde durum nasıldır, bilemiyorum. Ne var ki benim dene-

yimime göre, hangi yöne gideceğinize ve karşınıza çıkan sorun ve fırsatları nasıl ele alacağınıza dair fikir verenler her zaman örnek teşkil eden figürler olmuştur.

Mit tarihle aynı şey değildir; mitler hatırı sayılır hayatlar sürmüş olan insanların ilham verici hikâyeleri değildir. Mit, şimdiki zamanla ilişkili olarak aşkın olandır. Bir halk kahramanı, John Henry ya da George Washington gibi gerçek bir insan olsa bile bir biyografi öznesinden farklıdır. Halk kahramanı mitte dönüştürücü bir özelliği temsil eder. Sözlü bir mitsel gelenek günceldir. Amerika yerlilerinin halk hikâyelerinde bisikletlere, Washington'daki Capitol'ün kubbesine rastlarsınız. Her şey ânında mitolojiye dahil edilir. Sabit, basılı metinlere dayalı bugünkü kültürümüzde, etrafındaki gerçeklerin yaşamsal değerini görmek ve deyim yerindeyse ilahlaştırmak, gündeliği sonsuz olanla ilişkilendiren imgeler sunmak şairin görevidir.

Elbette, aşkınlıkla ilişki kurmaya çalışırken ille de imgelere sahip olmak gerekmez. Zen yolundan giderek mitleri tamamen unutabilirsiniz. Ama ben mitsel yoldan bahsediyorum. Ve mit, içinde kendinizi konumlandırabileceğiniz bir alan sunar. Tibetli bir keşiş de olsanız, Jungcu bir analist de olsanız kutsal çember mandalanın anlamı budur. Semboller çemberin etrafına serilmiştir ve kendinizi merkezde konumlandırmanız gerekir. Bir labirent de neresinde olduğunuzu bilmediğiniz karman çorman bir mandaladır elbette. Bir mitolojisi olmayan halklar için dünya böyledir. Bir labirenttir. Sanki daha önce kimse orada bulunmamış gibi yollarını bulmaya uğraşırlar.

Yakın zaman içinde, Karlfried Graf Dürckheim (Fransız sosyolog Émile Durkheim'la karıştırılmamalı) adında olağanüstü bir Alman psikiyatristin çalışmalarına aşına oldum. Psikiyatrist, Carl Gustav Jung ve Erich Neumann'ın çalışmalarını sürdürerek, hem fiziksel hem psikolojik sağlık meselesini mitle ilişkili olarak tanımlamış.³ "İçimizde" diyor Dürckheim, "yaşama dair bir bilgelik vardır". Hepimiz mistik bir gücün tezahürleriyiz: bütün yaşamı ve annelerimizin rahminde bizleri şekillendirmiş yaşam gücü. Ve böylesi bir bilgelik içimizde yaşar ve bu gücün, bu enerjinin zaman ve mekâna dökülen etkisini temsil eder. Ne var ki bu aşkın

bir enerjidir. İzanımızın ötesinde bir âlemden gelen bir enerjidir bu. Ve bu enerji her birimizin içindeki –bedenlerimizdeki– belli bir taahhüde bağlı hale gelir. Düşünen zihin, gören gözler kavramlarla ve lokal, fani işlerle öylesine meşgul hale gelebilir ki düğüm düğüm olur, bu enerjinin akmasına izin vermeyiz. Sonra da hastalanırız. Enerji engellenir ve merkezden kenarlara kayarız. Bu düşünce geleneksel Çin ve Hint tıbbının ilkelerine çok benzer. Öyleyse psikolojik mesele, engellenmekten kaçınmanın yolu, kendinizi o vurucu ifadeyle, *aşkın olana açık* kılmaktır. Bu kadar basittir.

Mit size olgusal alanın ötesindeki aşkın olana işaret ederek yardım eder. Mitsel bir figür, okulda çember çizmek için kullandığınız pergele benzer; bir ayağı zamanın alanında, öbürü sonsuzluktur. Bir tanrının imgesi bir insan ya da hayvan formunda olabilir ama temsil ettiği şey bunların ötesindedir.

Pergelin hareket eden, metaforik ayağını somut bir referansa –bir gerçeğe– dönüştürdüğünüzde, karşınızda bir mit değil yalnızca bir alegori vardır. Bir mit kendinin ötesindeki tarif edilemez bir şeye işaret ettiğinde bir alegori de yalnızca faydalı bir ders veren bir imge ya da hikâyedir. Joyce’un *kötü* sanat dediği şey budur.⁴ Mitsel imge bir gerçeğe ya da kavrama işaret ediyorsa karşınızda alegorik bir figür var demektir. Bir mitsel figürün bir ayağı aşkın olandadır. Ve dini fikirlerin popülerleşmesiyle ilgili problemlerden biri de tanrının nihai bir gerçeğe dönüşmesi ve artık kendisinin aşkın olana açık olmamasıdır. Lao-tzu, *Tao-te Ching*’in ilk aforizmasında “Kendisi ifade edilebilen bir şey Tao değildir” derken bunu kastetmiştir.⁵

Tanrınızı aşkın olana açık hale getirin, o zaman adının ne olduğunun da önemi olmaz.

Bir tanrıyı örnek aldığınızda, yaşamınız, o tanrının etkisini kavradığınız ölçüde aşkın olana açık hale gelir. Bu, dünyada başarı için değil, enerjinin akıp gelmesine izin vererek aşkınlık için yaşamak anlamına gelir.

Elbette, benötesi olana ulaşmak için kişisel olandan geçmeniz gerekir; iki özelliğe de sahip olmanız gerekir. On dokuzuncu yüzyıl Alman etnoloğu Adolf Bastian her mitin iki elementi olduğun-

“Yaşım ilerleyince bunları düşünür oldum. Varlığın ne olduğunu bilmiyorum. Bilincin ne olduğunu da bilmiyorum. Ama saf mutluluğun ne olduğunu biliyorum: şimdiki anda olmanın, kendiniz olmak için mutlaka yapmanız gereken neyse onu yapmanın verdiği yoğun duygu. Buna tutunabilirseniz, şimdiden aşkın olanın kıyısındasınız demektir. Paranız olmayabilir ama önemi yoktur.”

Mitolojinin temel işlevi insanın hayat yolculuğunda mutluluğa erişmesine yardımcı olmaktır. Campbell, *Saf Mutluluk* kitabında mitolojinin bu kişisel, psikolojik yanını inceliyor ve bireyin nasıl bir dönüşüm yaşayarak gelişebileceğinin ipuçlarını veriyor.

Kendi patikanızı bulmaktan ve kendiniz olmaktan korkmayın.

Çeviren: Gamze Bulut

